

शीतल गिरीको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वको अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय
अन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागको स्नातकोत्तर तह
द्वितीय वर्षको दसौं पत्रको
प्रयोजनका लागि
प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी
तारा पाण्डे
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर
२०७३

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय
नेपाली केन्द्रीय विभाग, कीर्तिपुर

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागकी छात्रा **तारा पाण्डे**ले स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौँ पत्रको प्रयोजनका लागि तयार पार्नु भएको **शीतल गिरीको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वको अध्ययन** शीर्षकको शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कन गरी स्वीकृत गरिएको छ ।

मूल्याङ्कन समिति

(१) प्रा.डा. देवीप्रसाद गौतम
विभागीय प्रमुख

(२) सह प्रा.डा. लक्ष्मणप्रसाद गौतम
शोध निर्देशक

(३)
बाह्य परीक्षक

मिति : २०७३/२/१२

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय
नेपाली केन्द्रीय विभाग, कीर्तिपुर

शोधनिर्देशकको सिफारिस

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभाग स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षकी छात्रा **तारा पाण्डेले शीतल गिरीको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वको अध्ययन** शीर्षकको यो शोधपत्र मेरा निर्देशनमा परिश्रमपूर्वक तयार पार्नु भएको हो । उहाँको यस शोधकार्यबाट म सन्तुष्ट छु र यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका निम्ति नेपाली केन्द्रीय विभाग समक्ष सिफारिस गर्दछु ।

डा. लक्ष्मणप्रसाद गौतम
सहप्राध्यापक
शोध निर्देशक

मिति : २०७३/२/१२

कृतज्ञता ज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र मैले त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तगत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौँ पत्रको प्रयोजनार्थ आदरणीय गुरु सह प्रा.डा. लक्ष्मणप्रसाद गौतमज्यूको कुशल निर्देशनमा तयार गरेको छु । आफ्नो अति व्यस्त समयमा पनि यो शोधपत्र तयार गर्ने क्रममा पर्याप्त समय, निर्देशन, सहयोग तथा मार्ग निर्देशन गरी अविस्मरणीय सहयोग गर्नु हुने गुरुवरप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

शीतल गिरीको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वको अध्ययन विषयको शोधप्रस्ताव स्वीकृत गरी दिनु हुने विभागीय प्रमुख प्रा.डा. देवीप्रसाद गौतम र नेपाली केन्द्रीय विभागका सम्पूर्ण गुरुहरूप्रति कृतज्ञ छु ।

त्यसै गरी सामग्री सङ्कलनदेखि धेरै कुरामा सहयोग गर्ने त्रिभुवन विश्वविद्यालय प्राध्यापक तथा अध्ययनरत साथीहरूप्रति आभार व्यक्त गर्दछु ।

अन्त्यमा सामग्री सङ्कलनका क्रममा आवश्यक सहयोग पुऱ्याउने त्रि.वि. केन्द्रीय विभाग पुस्तकालयका कर्मचारीहरू, नेपाली विभागीय पुस्तकालयका कर्मचारीहरू तथा शोधकार्यको टडकनमा सहयोग गर्ने वृष रावलप्रति म कृतज्ञ छु ।

शोधार्थी
तारा पाण्डे
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रि.वि., कीर्तिपुर
२०७२

शैक्षिक सत्र :

क्रमाङ्क :

त्रि.वि. दर्ता नं.

मिति : २०७३/२/

विषय सूची

पृष्ठ

परिच्छेद - एक

शोध परिचय

१.१	विषय परिचय	१
१.२	समस्या कथन	२
१.३	शोधकार्यको उद्देश्य	२
१.४	पूर्वकार्यको समीक्षा	२
१.५	शोधकार्यको औचित्य	५
१.६	शोधकार्यको सीमाङ्कन	५
१.७	सामग्री सङ्कलन र शोधविधि	५
१.८	शोधपत्रको रूपरेखा	६

परिच्छेद - दुई

शीतल गिरीको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्व

२.१	विषय प्रवेश	७
२.२	जन्म र बाल्यकाल	७
२.३	शिक्षादीक्षा	८
२.४	पेसा	९
२.५	पारिवारिक स्थिति	१०
२.६	रुचि तथा स्वभाव	१०
२.७	शीतल गिरीको व्यक्तित्व	११
२.८	व्यक्तित्वका विभिन्न पक्षहरू	१२
	२.८.१ साहित्यिक व्यक्तित्व	१२
	२.८.२ साहित्येतर व्यक्तित्व	१९
२.९	साहित्य सृजना	२१
२.१०	संस्थागत संलग्नता	२१
२.११	सम्मान तथा पुरस्कार	२२
२.१२	जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वका बीचको सम्बन्ध	२२
२.१३	निष्कर्ष	२४

परिच्छेद - तीन

शीतल गिरीका कविता प्रवृत्ति र कविता सङ्ग्रहको विश्लेषण

३.१	विषय प्रवेश	२६
३.२	शीतल गिरीको काव्यकारिता	२६
३.३	'महाकाली' कविता सङ्ग्रहभित्रका कविताको विश्लेषण	२८

३.३.१	‘महाकाली’ कविताको विश्लेषण	२८
३.३.२	‘नारी’ कविताको विश्लेषण	२९
३.३.३	‘मजदुर’ कविताको विश्लेषण	३०
३.३.४	‘कविता’ कविताको विश्लेषण	३१
३.३.५	‘कान खोलेर सुन व्यभिचारीहरू हो !’ कविताको विश्लेषण	३२
३.३.६	‘नदिको भनाई’ कविताको विश्लेषण	३३
३.३.७	‘फर्केर हेर’ कविताको विश्लेषण	३५
३.३.८	‘म उपहार हुँ’ कविताको विश्लेषण	३६
३.३.९	‘जनताकी छोरी’ कविताको विश्लेषण	३७
३.३.१०	‘किसान’ कविताको विश्लेषण	३८
३.३.११	‘आजको आवाज’ कविताको विश्लेषण	३९
३.३.१२	‘जनता परिवर्तन चाहन्छ’ कविताको विश्लेषण	४०
३.४	सबै कविताको भाषाशैली	४१
३.५	निष्कर्ष	४३

परिच्छेद - चार

शीतल गिरीका निबन्ध कृतिको विश्लेषण

४.१	विषय प्रवेश	४४
४.२	‘पत्रमित्रता युगको आवश्यकता’ कृतिभित्रका निबन्धको विश्लेषण	४५
४.२.१	‘मूर्तिया’ निबन्धको विश्लेषण	४५
४.२.२	‘जट जटिन थारू समाजमा’ निबन्धको विश्लेषण	४६
४.२.३	‘नेपाली भाषामा उर्दू भाषाको प्रभाव’ निबन्धको विश्लेषण	४७
४.२.४	‘पत्रमित्रता युगको आवश्यकता’ निबन्धको विश्लेषण	४८
४.२.५	‘राजदेवी’ निबन्धको विश्लेषण	४९
४.२.६	‘सामा-चकवा’ निबन्धको विश्लेषण	५०
४.२.७	‘नेवार जाति र भाषाबारे केही टिप्पणी’ निबन्धको विश्लेषण	५२
४.३	‘प्रसङ्ग’ निबन्ध कृति भित्रका निबन्धको विश्लेषण	५३
४.३.१	‘अशोक वाटिका’ निबन्धको विवेचना	५५
४.३.२	‘आभीर’ निबन्धको विश्लेषण	५६
४.३.३	‘गोपाल’ निबन्धको विश्लेषण	५७
४.३.४	‘चित्लाड’ निबन्धको विश्लेषण	५९
४.३.५	‘जनकवंशी राजाहरू’ निबन्धको विश्लेषण	६०
४.३.६	‘डोयराज्य’ निबन्धको विश्लेषण	६१
४.३.७	‘तथागतको आगमन’ निबन्धको विश्लेषण	६२
४.३.८	‘धर्मयात्रा’ निबन्धको विश्लेषण	६३
४.३.९	‘भिक्षुवास’ निबन्धको विश्लेषण	६५
४.३.१०	‘भेडापाल’ निबन्धको विश्लेषण	६६
४.३.११	‘रनिवास’ निबन्धको विश्लेषण	६७
४.३.१२	‘रुद्र सिंह’ निबन्धको विश्लेषण	६८
४.३.१३	‘रौतहट’ निबन्धको विश्लेषण	६९
४.४	निष्कर्ष	७०

परिच्छेद - पाँच

'बज्जि र बज्जिका (लोकसाहित्य)' कृतिको सङ्क्षिप्त विश्लेषण

५.१	विषय परिचय	७२
५.२	कृतिको संरचना र विषयवस्तु	७२
५.३	अनुसन्धानमूलकता	८३
५.४	भाषाशैली	८४
५.५	निष्कर्ष	८५

परिच्छेद - छ

सारांश तथा निष्कर्ष

६.१	सारांश	८६
६.२	निष्कर्ष	८८

परिशिष्ट

सन्दर्भ ग्रन्थसूची

संक्षिप्त शब्द

- चौ.सं. : चौथो संस्करण
ते.सं. : तेस्रो संस्करण
त्रि.वि. : त्रिभुवन विश्वविद्यालय
दो.सं. : दोस्रो संस्करण
पृ. : पृष्ठ
पाँ.सं. : पाँचौं संस्करण
वि.सं. : विक्रम सम्वत्
सं. : सम्पा
--- : अन्य